

Afstemning

Den fg. formand (Gitte Seeberg):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Første behandling af lovforslag nr. L 182: Forslag til lov om ophævelse af forældede bestemmelser i Kong Christian den Femtes Danske Lovs 1. bog om retten og rettens personer. Af Kim Behnke (UP), Thorkild B. Fransgaard (UP) og Kirsten Jacobsen (UP). (Fremsat 15/3 2001).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Frank Jensen):

Forslaget om at ophæve de fleste af bestemmelserne i Danske Lovs 1. bog er for så vidt ikke nyt. Det indgik som en del af lovforslag nr. L 219, som blev fremsat i sidste folketingsamling, men ikke blev færdigbehandlet.

Jeg kan for så vidt godt sætte mig ind i tankegangen bag forslaget, for mange af de bestemmelser i Danske Lov, der foreslås ophævet, fremstår unægtelig som helt forældede i forhold til vores nuværende lovgivning. Men allerede under førstebehandlingen af lovforslag nr. L 219, og i forbindelse med besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål til lovforslaget, gav jeg udtryk for, at det må være en forudsætning for at ophæve bestemmelser i Danske Lov, at der forinden foretages en grundig undersøgelse af, om bestemmelserne i loven fortsat må antages at være gældende.

Jeg gav også udtryk for, at en undersøgelse af bestemmelserne i Danske Lov vil være af så omfattende og tidskrævende karakter, at en sådan undersøgelse først bør iværksættes efter grundige overvejelser. Men forslagsstillerne mener åbenbart, at der er et stærkt og presserende behov for at få ophævet disse regler, og det har jeg umiddelbart meget svært ved at forstå.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det har været et stort og besværligt arbejde for forslagsstillerne at finde frem til bestemmelser, der har ophævet dele af Danske Lov, og forslagsstillerne erkender, at de kan have overset, at nogle af de bestemmelser, der foreslås ophævet, eventuelt allerede tidligere er blevet udtrykkeligt ophævet. Det glæder mig, at også forslagsstillerne nu omsider erkender, at det er et stort og meget tidskrævende arbejde at undersøge disse forhold, og spørgsmålet er, om anstrengelserne i tilstrækkelig grad har båret frugt. Jeg har i hvert fald bemærket, at der for nogle bestemmelses vedkommende, også efter forslagsstillerens undersøgelse, stadig hersker usikkerhed om, hvorvidt de pågældende bestemmelser fortsat må anses for gældende.

For den del bestemmelses vedkommende fremgår det dog af bemærkningerne til lovforslaget, at disse bestemmelser må anses for bortfaldet som følge af senere vedtagne love. Jeg vil i den forbindelse gerne fremhæve, at hvis en lovbestemmelse må anses for bortfaldet, f.eks. som følge af udstedelse af nye regler, er der ikke grund til efterfølgende at ophæve bestemmelsen. En sådan formel ophævelse er både overflødig og uhensigtsmæssig, som jeg også var inde på under behandlingen af det tidligere lovforslag.

Jeg mener derfor ikke, at disse bestemmelser bør ophæves, og jeg mener heller ikke, at man uden videre bør ophæve bestemmelser, der måske er ophævet tidligere. Også i disse tilfælde vil ophævelse være overflødig og uhensigtsmæssig, og ophævelsen vil i konkrete retstvister kunne give anledning til usikkerhed med hensyn til, hvad der var gældende ret forud for den formelle ophævelse af loven.

Jeg er helt opmærksom på, at forslagsstillerne har lagt et stort arbejde i undersøgelsen af de forskellige bestemmelser i Danske Lov; men sammenfattende må jeg sige, at det er min klare opfattelse, at disse undersøgelser ikke i tilstrækkeligt omfang har klarlagt, i hvilket omfang bestemmelserne i Danske Lovs 1. bog kan eller bør ophæves. Ophævelsen af mange af de omhandlede bestemmelser i Danske Lov vil være overflødig og uhensigtsmæssig og kan som sagt i værste fald give anledning til en retsusikkerhed, og det er jeg sikker på bestemt ikke har været til sigtet fra forslagsstillerens side.

Regeringen kan som sagt heller ikke støtte dette lovforslag.

Sandy Brinck (S):

På Socialdemokratiets vegne skal jeg ikke føje yderligere kommentarer til de generelle overvejelser, jeg redegjorde for under behandlingen af L 175, og på samme baggrund kan Socialdemokratiet ikke støtte det fremsatte lovforslag.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg skal henvise til de generelle synspunkter, jeg gjorde gældende i den forrige forhandling om det forrige forslag, og jeg kan helt tilslutte mig justitsministerens vurdering: man kan ikke bare afskaffe Danske Lov uden en omfattende undersøgelse.

Når der i mange af paragrafferne står, at det og det er bortfaldet, vil jeg godt spørge hr. Kim Behnke: Hvad er det så egentlig, vi opnår ved majsommeligt gennem tre behandlinger herinde igen at lade bestemmelserne bortfalde og måske lade andre stå og derved skabe endnu større tvivl om deres betydning?

Det har sikkert været et spændende arbejde, og jeg synes også, det er spændende, bortset fra at juraen vil blive fattigere, hvis vi ikke havde Danske Lov. Men stadig må jeg igen stille spørgsmålet: Jamen hvad er det, vi opnår? Rets tilstanden i Danmark er jo langt mere end en række love vedtaget af det danske Folketing. Dansk ret, dansk retssyn har jo en historie og nogle forudsætninger, og de spiller en meget stor rolle, også i afgørelser om, hvad gældende ret er: Hvad er forudsætningerne? Hvordan var det tidligere? Det er, som om hr. Kim Behnke ikke kan anerkende, at sådan er måske ikke loven i Danmark, men i hvert fald retten.

Helge Adam Møller (KF):

Jeg skal gøre det kort: Vores grundholdning til dette forslag er nøjagtig den samme som til lovforslag nr. L 175, som vi behandlede for et øjeblik siden.

Aage Frandsen (SF):

Det siger sig selv, at vores principielle holdning til dette lovforslag er den samme som til det lovforslag, vi lige har behandlet.

Der er en grundtanke i forslaget om, at man skal ophæve nogle bestemmelser, og så finder man frem til nogle, som ikke skal ophæves med den begrundelse, at de kan være faldet ud af Retsinformation, så nogle ikke er helt klar over, om de ikke eksisterer længere, og det er et problem for borgerne. Det kan godt være, det er meget sjældent, at nogen får brug for de bestem-

melser; men hvis vi siger, at det, der er gældende ret i Danmark, er loven plus en række forudsætninger plus en række præcedensskabte ting, kan problemet være, at det ikke er oplyst for borgerne.

Vi opfatter også dette forslag som noget af et forsøg på at være lidt vejledende med hensyn til, hvad borgerne burde have at vide. Det er ikke kun et spørgsmål om, hvad der er lov, og hvad der ikke er lov, men også hvad der informeres om i Retsinformation. Vi synes på samme måde som ved det andet lovforslag, at det er spændende og oplysende, og indimellem kan man sige, at det ligefrem er muntert at læse.

Jeg kan ikke komme uden om, at der er en person, som her har fået en renæssance, nemlig Stig Iuul, som jo i den grad er blevet moderne i forbindelse med, at man skal se på, om gældende lovgivning er relevant eller ikke relevant. Der er nok en hel del jurister af ældre årgang, der har stort kendskab til Stig Iuul. I dag spiller han nok ikke den samme rolle, men det er da udmærket, at han bliver draget frem igen.

Men vores stillingtagen til dette lovforslag er den samme som til det foregående: Hvis det vedtages, vil vi i hvert fald være sikre på, at vi ikke laver noget, som er u hensigtsmæssigt, og som vi ikke har ønsket at lave. Så det kan godt være, at forslaget kommer til at lide den skæbne, at vi ikke tør vedtage det.

Svend Aage Fauherholdt (DF):

Vi har selvfølgelig også med interesse læst dette lovforslag fra Dansk Folkepartis side, og mine ord vil jo næsten være de samme, som blev sagt ved lovforslag nr. L 175.

Vi er tilhængere af en lovsanering, og kan vi nå et mål med det forslag, som er fremsat af hr. Kim Behnke m.fl., er vi trods alt nået et stykke. Det, vi pegede på ved lovforslag nr. L 175, var, at også ny lovgivning på nogle områder kan være indviklet, og kan vi også tage det med her og måske fortælle borgerne, at vi også i fremtiden vil satse på mulighederne for forenkling, er det helt fint.

Vi kan støtte intentionerne i forslaget og ser derfor frem til en positiv udvalgsbehandling.

Helge Bo Jensen (EL):

I lighed med det tidligere forslag er Enhedslisten positivt indstillet over for dette forslag. Vi kan ikke helt forstå forsigtigheden hos en række af de andre ordførere, når man er så bange for u hensigtsmæssige konsekvenser af at fjerne no-

get, som er åbenlyst ubrugeligt. Så må Justitsministeriet jo komme ud af busken og sige, hvilke konkrete konsekvenser det har.

Helt specielt vedrørende lovforslag nr. 182 må jeg sige, at vi i Enhedslisten gerne bidrager til at afskaffe enevælden én gang til, også i juridisk forstand.

Jann Sjursen (KRF):

Kristeligt Folkepartis principielle holdning til dette lovforslag er fremgået af den foregående debat, så jeg skal blot nøjes med at konstatere ved denne lejlighed, at Kristeligt Folkeparti ikke kan støtte forslaget.

Den fg. formand (Gitte Seeberg):

Ordføreren for forslagsstillerne, hr. Kim Behnke.

Kim Behnke (UP):

Anledningen til, at vi har fremsat lovforslag nr. L 182, er klar nok: Da vi i sidste folketingssamling havde lovforslag nr. 219 og med § 5 fjernede en ordentlig mundfuld af Danske Lov, fornemmede vi, at både flere af ordførerne og ikke mindst justitsministeren mente, at et sådant favntag med Danske Lov måske var lige i overkanten af, hvad man kunne klare i en enkelt paragraf, og derfor valgte vi at gå mere systematisk til værks. Vi har fjernet bestemmelser vedrørende Danske Lov i det forslag, vi netop lige færdigbehandlet, og lagt lovens 1. bog frem til forhandling i dette lovforslag.

Det, der sker, hvis man vedtager lovforslaget, er, at af samtlige de gamle bestemmelser i Danske Lovs 1. bog – og for dem, der ikke ved det, er det den, der handler om retten og rettens personer – vil der blive tre bestemmelser tilbage, som vi ikke kun mener er fornuftige, men som vi også har fundet frem til stadig er nødvendige og har juridisk indhold i dag.

Den første er den, der hedder 1-1-3, hvor det fastslås, at selvtægt er forbudt. Selv om der er gået godt 300 år, siden man skrev det, må man sige, at det er en god ting at have en sådan bestemmelse.

Så er der 1-2-1, som handler om kongehuset. Det er den bestemmelse, vi sidste gang diskuterede lidt set i sammenhæng med Kongeloven, fordi forholdet er dobbeltreguleret. Det er nemlig den bestemmelse, som siger, at hvis f.eks. kronprinsen overtræder anden lovgivning, kan der kun ske retsforfølgelse, hvis majestæten giver tilladelse til det, og det mener vi fortsat skal være gældende.

Endelig er der 1-23-15, som handler om kautionister. Det er også en bestemmelse som meget af vores retstankegang bygger på, og som vi mener fortsat skal være gældende.

Justitsministeren er lidt i tvivl om, hvorvidt den gennemgang, vi har foretaget, er tilstrækkelig omfattende, og om vi uden yderligere problemer vil kunne skride til en tredjebehandling. Hvis man ser på de juridiske fakulteter på universiteterne, sidder de jurastuderende hvert år og skal mere eller mindre tilfældigt finde emner og lave deres eksamensopgaver, og også, når nogle vil længere frem og skal skrive ph.d.-opgaver, finder man et eller andet emne, som man prøver at udrede noget juridisk af.

Det ville da være et glimrende opdrag for Justitsministeriet at gå via de juridiske fakulteter og sige: Her er en opgave: Gennemgå Danske Lov, begynd med 1. bog, osv. Derefter kan der komme et opgaveresultat fra den pågældende, eksempelvis en ph.d.-studerende, og så er der lavet et nyttigt stykke arbejde, som Folketinget efterfølgende kan have glæde af.

Fru Birthe Rønn Hornbech spørger: Hvad skal det her til for? Hvad er det, der er ret? Vores opfattelse er, at det at ophæve gamle, tvivlsomme love sker for at skabe yderligere retssikkerhed, og der er altså ikke tale om hele Danske Lov; det er kun 1. bog, vi har med i lovforslaget.

Så fremfører fru Birthe Rønn Hornbech det argument, at i Danmark har vi ikke kun love og paragraffer, men også en egentlig retshistorie. Her vil jeg tillade mig at minde om den metode, man har valgt at benytte i Norge, og som vi faktisk synes er overordentlig klog og spændende. Tilbage i midten af 1960'erne lod man en særlig kommission gennemgå al gammel norsk lovgivning, og de skrev et værk, der hedder »Norske lov«, og som man siden har sørgt for at opdatere, hver gang en stortingssamling er forbi. Det er en metode, som gør, at en hvilken som helst nordmand på et hvilket som helst tidspunkt kan slå op og være sikker på, at det, der står i Norske Lov, er noget, man politisk og retshistorisk mener er relevant, og som også passer til det moderne samfund.

Et sådant værk har vi desværre ikke i Danmark. Bevares, Retsinformation har – det er en indrømmelse, havde jeg nær sagt, med hensyn til mit arbejde, som også hr. Aage Frandsen var inde på ved det foregående forslag – lavet en særlig ikon, hvor man kan se, hvad der er den samlede danske lovgivning. Men den er altså desværre stadig så mangelfuld og fuld af fejl, at

vi er nødsaget til at gå anderledes til værks. Formålet med lovforslaget her er nemlig også at skabe den nødvendige sikkerhed, for den er bestemt ikke til stede, når man slår op i Retsinformation.

Hvis fru Birthe Rønn Hornbech gerne vil have, at tingene fortsat skal eksistere ud fra en retshistorisk interesse, har Retsinformation det tilbud, at tingene kan blive markeret som værende historiske paragraffer, dvs. nogle, der ikke længere har nogen praktisk betydning, men som man f.eks. ved at studere forhistorien til og ved lovforberedende arbejde osv. kan have nytte af.

Hr. Aage Frandsen gjorde ganske rigtigt opmærksom på, at Stig Juul har fået en renaissance i forbindelse med dette forslag. Vi havde også gerne fundet mange andre kilder til en systematisk gennemgang af Danske Lov, men der er jo ikke så forfærdelig mange, der har brugt kræfter på det gennem årene, og derfor har vores væsentligste kilde naturligvis været Stig Juul. Det er ikke, fordi vi nødvendigvis tillægger hans vurderinger en særlig retsindholdsmæssig kvalitet, men det er dog trods alt sådan, at det er hans arbejde, der i dag står på reolen som det mest komplette.

Jeg skal takke for de meldinger, der i øvrigt har været, og erklærer mig enig med hr. Helge Bo Jensen i, at de sidste rester, der findes af enevælden, må vi ved fælles hjælp se at få ophævet. Hvad det angår, vil det være sådan, at hr. Helge Bo Jensen også i det næste lovforslag, vi skal behandle, kan finde megen inspiration til diskussionen om, hvorvidt vi også juridisk har ophævet enevælden. Vi mener jo alle sammen, at man gjorde det med 1849-grundloven og ikke mindst også senere med 1915-grundloven, men kigger man i mange af de paragraffer, som fortsat er gældende, må man sige, at juridisk er vi ikke helt færdige med enevælden endnu. Så hvis forslaget her kan medvirke til, at vi bliver det, har det også i sig selv et formål.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Den fg. formand (Gitte Seeberg):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af lovforslag nr. L 202: Forslag til lov om ophævelse af forældede regler fra før 31. december 1870. (Ophævelse af de ældste love og retsfor skrifter, der er forældede og uden retlig betydning).

Af Kim Behnke (UP), Thorkild B. Fransgaard (UP) og Kirsten Jacobsen (UP).
(Fremsat 29/3 2001).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Frank Jensen):

Lovforslaget er en stort set uændret genfremsættelse af lovforslag nr. L 292, som blev fremsat den 26. maj sidste år, men ikke nåede at komme til første behandling.

Forslaget indgår i en række lovforslag, som forslagsstillerne har bebudet med det formål at rydde op i lovjunglen og især i ældre retsfor skrifter. Så vidt jeg forstår, er det forslagsstillerne opfattelse, at sådanne gamle retsfor skrifter generelt må anses for at være forældede og uden retlig betydning.

Jeg vil gerne medgive, at der formentlig eksisterer ældre retsfor skrifter, som ikke længere har nogen betydning, men ikke formelt er ophævet. Jeg mener dog, at den fremgangsmåde, som er valgt med dette lovforslag, slet ikke er holdbar. Ophævelsen af en eksisterende lov bør efter min opfattelse i givet fald ske med udtrykkelig henvisning til den lov, der skal ophæves, og ikke med en samlet henvisning til love og andre retsregler fra før 1870.

Hvis ældre lovgivning skal ophæves, forudsætter det, at der foretages en grundig gennemgang af lovgivningen, hvorefter der kan fremsættes lovforslag om ophævelse af de enkelte love, eller der kan ske en administrativ ophævelse af reglerne i de tilfælde, hvor dette er relevant.